

Сергій Варлаков
аспірант
Національний авіаційний
університет
м. Київ (Україна)

ПРО ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З АУТИЗМОМ

На сьогодні проблема корекційної допомоги дітям з особливостями розвитку входить до кола найактуальніших, оскільки частка здорових новонароджених істотно знижується з кожним роком. Спостерігається тенденція до зростання кількості дітей з аутизмом. За останніми даними Всесвітньої організації охорони здоров'я для Європи медіанний показник поширеності розладів аутистичного спектра (РАС) становить 61,9 / 10.000. Частота їх виявлення, на думку сучасних авторів, становить до 21- 26 на 10.000 дітей. На 2015 років в Україні понад 100 тисяч дітей з аутизмом, хоча згідно з офіційними даними, їх тільки 3 тисячі. Згідно з дослідженнями Інституту вивчення аутизму, в 2007 році співвідношення було: 1 випадок на 150 дітей, в 2013 - вже 1 випадок на 55. В Україні кількість хворих дітей зростає на 30% в рік. А за даними на 2018 рік за CDC (Centers for Disease Control and Prevention) цифра змінилась - один з п'ятдесяти дев'яти народжується з аутизмом¹. Суттєвим розладом аутистичного спектра вважається порушення у дітей соціальної взаємодії та комунікації.

Вивчення спілкування, комунікації людини і його комунікативних здібностей у психології здійснювалося такими вченими, як: Г. М. Андреева, А. Б. Коваленко, М. Н. Корнєв, В. Г. Крисько, О. О. Леонтєв, Б. Ф. Ломов, Л. Е. Орбан-Лембрик, Є. І. Рогов, І. П. Цимбалюк та ін. Особливостям спілкування дітей різного віку присвячені дослідження Т. В. Габай, М.

М.Заброцького, В. П. Кащенко, Н. В. Ключової, М. І. Лісіної, В. М. Поліщука, О. П. Сергеєнкової та ін.). Проблема розглядалася і в спеціальній психології (В. М. Башина, С. Барон-Кохен, В. І. Бондар, Т. О. Власова, Ю. Ф. Гаркуша, О. Є. Грибова А. А. Колупаєва, С. Ю. Конопляста, В. І. Лубовский, С. Я. Рубінштейн, А. Г. Шевцов, М. К. Шеремет, Л. І. Фомічова та ін.). Низка наукових праць присвячена питанням розвитку спілкування і комунікативних навичок у дітей з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, дитячим церебральним паралічем та ін. (О. С. Алмазова, Л. С. Вавіна, В. В. Кобильченко, І. В. Корнілова, Д. С. Казарова, І. В. Мартиненко, О. Ю. Медведєва, Т. В. Сак, М. Є. Хватцев та ін.).

Дослідження проблеми аутизму у дітей здійснювалися такими вченими, як: Ю. А. Бистрова, Д. Г. Гарфін, Д. М. Ісаєв, Е. Р. Кандел, В. В. Лебединський, К. С. Лебединська, А. Р. Лурія, І. І. Мамайчук, С. С. Морозова, О. С. Нікольська, К. О. Островська, Т. В. Скрипник, В. М. Синьов, Н. В. Сіماشкова, В. В. Тарасун, М. К. Шеремет, У. Е. Шоплер, Д. І. Шульженко, А. Л. Шулер та ін). У працях вчених відмічається, що діти з аутизмом характеризуються значними недоліками у формуванні соціальних та комунікативних зв'язків з реальністю, у спілкуванні з іншими людьми; вони зосереджені на своїх переживаннях та інтересах, а як наслідок – мають значні труднощі у соціальній адаптації та інтеграції у суспільство. Такі діти потребують особливої корекційно-розвивальної роботи з метою послаблення вад розвитку та максимального його наближення до норми. Розв'язання проблеми потребує спеціальних досліджень, спрямованих на подальший пошук шляхів та конкретних засобів корекційного впливу на дитину зазначеної категорії, в тому числі в умовах інклюзивного навчання.

Для корекції розвитку аутичних дітей, налагодження їхнього зв'язку з оточенням, комунікації, використовуються різноманітні засоби впливу на психологічні сфери а саме: відчуття і сприйняття (метод сенсорної інтеграції Е. Джин Айрес та Улли Кіслінг - успішна інтеграція сенсорної інформації формує базу для соціальної поведінки і оволодіння навчальними навичками); на мислення і мовлення (корекційна програма ТЕАССН Е. Шоплера, Дж. Месібова, яка спрямована на полегшення соціально-побутової адаптації дітей через структурування довколишнього простору з

опорою на візуалізацію); на емоційну сферу (емоційно-рівневий підхід, який був розроблений В. В. Лебединським, К. С. Лебединською, О. С. Нікольською; метод передбачає встановлення емоційного контакту терапевта з дитиною, зняття страхів, агресії, негативізму, стереотипій, розвиток комунікації та соціальної взаємодії за допомогою насамперед ігротерапії та спеціальних вправ з психодрами; Floortime-терапія, розроблена Стенлі Гринспеном, яка допомагає сформувати фундамент для здорового розвитку, розкриття соціального, емоційного та інтелектуального потенціалу у формі спеціально організованої гри, в якому ключова роль відводиться емоціям і природним інтересам дитини). Використовується також значна кількість терапевтичних і корекційних технологій, методів, засобів у контексті психолого-педагогічного впливу на розвиток особистості дітей (Є. Ф. Соботович, Є. О. Штягинова, Л. І. Фрост), метод розвивального руху В. Шерборн, нейропсихологічні корекційні методи тощо.

Більшість засобів корекції дітей з аутизмом побудовані на використанні ігротерапії, завдяки якій здійснюється інтенсивна емоційна регуляція їхнього психологічного самопочуття і спілкування, зняття проблем, неврозів, замкнутості дитини та ін. (Е. Р. Баєнська, Д. Б. Ельконін, О. І. Захаров, О. О. Карабанова, Л. М. Костіна, Г. Л. Лендрет, Р. В. Овчарова, В. Оклендер, А. С. Співаковская та ін).

Однак, як показав аналіз проблеми, є необхідність у спеціальних дослідженнях, у яких би на теоретичному та емпіричному рівнях була науково обґрунтована та розроблена цілісна технологія використання ігротерапії для формування комунікативних здібностей в аутичних дітей, що навчаються в умовах інклюзії. Актуальність та недостатня розробленість проблеми й зумовили вибір теми дослідження та підхід до її дослідження. Метою дослідження визначено корекцію розвитку молодших школярів з аутизмом на основі формування у них комунікативних здібностей засобами ігротерапії. На емпіричному етапі передбачено завдання: 1) вивчення рівня та особливостей наявних комунікативних здібностей у молодших школярів з аутизмом, що навчаються в умовах інклюзії; 2) розробка та апробація програми формування комунікативних здібностей засобами ігротерапії у молодших школярів зазначеної категорії.

При цьому об'єктом дослідження розглядається корекція розвитку молодших школярів з аутизмом в умовах інклюзивного навчання, а предметом - формування у них комунікативних здібностей засобами ігротерапії.

Література

1. Хохліна О.П. Основи спеціальної психології: Курс лекцій /Хохліна О.П. – К.: НАВС, 2011. – 104 с.
2. Хохліна О.П. Психологія розумово відсталі дитини: Підручник. / Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. - К.: Знання, 2008. – 360 с.
3. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутичних порушень у дітей: Монографія / Шульженко Д.І. – К., 2009. – 385 с.
4. Lovaas O.I. Teaching developmentally disabled children: The Me book. – Austin, Texas: PRO-ED. – 1981.
5. Watson L.R., Lord C., Schaffer B., Schopler E. Teaching Spontaneous Communication to Autistic and Developmentally Handicapped Children. – Austin, TX: PRO-ED. – 1989.